אגרות הראי"ה - כרך א' - אגרת קיח

תמצית האגרת

תאריך ומקום: כ"ה אדר ראשון תרס"ח - יפו
נמען: הגאון ר' יצחק יעקב ריינס, אב בית דין לידא

הרב קוק תומך באיחוד הישיבה שלו עם בית המדרש ש'המזרחי' מבקש להקים. ההכרה בצורך בדרך חדשה כבר התפשטה בין גדולי הארץ, וגם 'שומרי תורה' התקרבה לכך. הישיבה תייסד 'חכמת ישראל' על דרך הקדושה: היסטוריה, ביקורת, הגיון ושירה. הרב קוק מסביר שהחרם על לימודי חוץ ושפות זרות בארץ היה מוצדק לשעתו, אבל לא הוגבל בזמן. מטרת הישיבה להוציא גדולי ישראל, שישפיעו על ישראל ועל העולם השפעה תרבותית אדירה מתורת ארץ ישראל.

עיקרי הדברים

- איחוד הישיבה עם בית המדרש של 'המזרחי'.
- חכמת ישראל על דרך הקדושה.
- החרם על לימודי חוץ בארץ ישראל - הצדקתו ומגבלתו.
- שאיפה לגדולות: גדולי ישראל והשפעה תרבותית עולמית.

נוסח האגרת עם ביאור

בגרסה זו משולב ביאור בתוך נוסח האגרת. הביאור מופיע כך: [בסוגריים מרובעים, באות קטנה ועל רקע תכלת] *והוא אינו חלק מלשון האגרת.*

ב"ה[1], עה"ק[2] יפו ת"ו[3], כ"ה אד"ר[4] תרס"ח[5]. [כ"ה באדר ראשון תרס"ח (1908)]

שלו'[6] וברכה מקודש לכ'[7] מר ידי"נ[8] הרב הגאון הגדול רב פעלים מו"ה[9] יצחק יעקב ריינעס [הרב יצחק יעקב ריינס, רבה של לידא ומייסד תנועת "המזרחי"] שליט"א[10], הגאבד"ק[11] לידא יצ"ו[12].

שלו' עד העולם.

---

1 ב"ה - ברוך השם
2 עה"ק - עיר הקודש
3 ת"ו - תבנה ותכונן
4 אד"ר - אדר ראשון
5 תרס"ח - השנה תרס"ח (1907/1908)
6 שלו' - שלום
7 לכ' - לכבוד
8 ידי"נ - ידיד נפשי
9 מו"ה - מורנו הרב
10 שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
11 הגאבד"ק - הגאון אב בית דין קהילת
12 יצ"ו - ישמרה צורה ויחייה

מכתב כ"ג[13] אשר הגיעני שמח לבבי. והנני רואה בעה"י[14], כי קרן ישועה הולכת ומצמיחה על ארץ חמדתנו, רק שאנחנו, אשר יד ד' וחסדו נטויה עלינו להיות מהבונים, הננו צריכים להתאמץ ולהתחזק יפה יפה. כי ב"ה פקד ד' את עמו, [על פי רות א, ו] וארצנו הק'[15] הולכת ונבנית ומתישבת לעינינו בבני', ועלינו רק לצקת רוח חן ותחנונים [על פי זכריה יב, י] על יושבי יהודה וירושלים, ולקשר את לבבות כל הפזורים ונפוצים, בין במקום, בין בדעה, למקום בית חיינו, למען יציץ ופרח ישראל, [על פי ישעיהו כז, ו] באור רוח ד' ותורתו אשר עליו, על אדמת קדשו.

והנה ע"ד[16] איחוד הישיבה עם בית המדרש אשר יבוקש מטעם המזרחי להקים בעה"י. הנני רואה הדבר מוכשר כעת הרבה, להוציא הענין הנשגב הזה אל הפועל. כי ב"ה כמה סבות, וביניהן ג"כ[17] השפעתי הדלה, גרמו שעתה כבר נתבררה ההכרה בלב רבים מגדולי אה"ק[18], שהחובה עלינו להתיצב על דרך מחודש, כדי להחזיק מעמד לתורה ולאמונה על אדמת הק' בפרט ובכללות היהדות בכלל. והאגודה "שומרי תורה", שבתחילת יסודה חשבה להרחיק ללכת ולא לסבול שום דבר תיקון שהשעה מחייבת, גם היא התקרבה להרגיש שאנו צריכים לרכוש לנו כחות חדשים למען ד' ועמו. ע"כ[19] ע"י[20] פעולות רצויות אפשר לקשר הרבה. וביחוד ע"י המגמה הראשית של הישיבה לקבע ג"כ חלק רשום מהמצויינים ביותר להעיונים הרוחניים, ליסד על דרך הקדושה אמתת חכמת ישראל לכל סעיפיה, בכל הרחבתה, עד שלא יהיו עוד חכמת ההסתוריה והבקורת, הגיון הדעות, הפיוט וכל ענפיהם, שייכים דוקא לאותם האנשים החפצים דוקא בהירוס התורה ואמונת השי"ת[21], כ"א[22] "ליושבים לפני ד' יהי'[23] סחרה לאכול לשבעה ולמכסה עתיק". [ישעיהו כג, יח] בזה נרויח את החלק היותר גדול ממה שאנו צריכים לעשות לדי' בעת כזאת, לתשועת ישראל. ע"כ ראוי לגשת אל המלאכה, להכנת הבנין, וסידור הענינים הנדרשים למעשה, ע"י עצת שלו' בחכמה ויראת ד'. ידע הדר"ג[24], שמניעה גדולה נמצאת באה"ק[25], לכל שכלול הדרוש להרים קרן של יראי ד' בחינוך הבנים ביחוד, מפני שמוחזק הרבה איסור גדול בח"ח[26], [בחרם: החרם שהטילו רבני ירושלים על לימודי חול ושפות זרות, בייחוד מאז הקמת בית הספר "למל" בשנת תרט"ז (1856)] שגדרו הרבנים שהיו בדורות שלפנינו, על כל לימוד חיצוני וכל שפה זרה באה"ק. ובאמת הי'[27] הדבר מוכרח לשעתו למי שיודע השתלשלות הדברים בפנים, וכל ענין מה שאנו יכולים לומר ע"ז[28] שגדשו סאה, הוא רק מה שלא הגבילו הדבר בזמן, ולא נתנו יד לבי"ד[29] אחר לבטל ולהתיר לפי צורך

---

13 כ"ג - כבוד גאונו
14 בעה"י - בעזרת השם יתברך
15 הק' - הקטן
16 ע"ד - על דבר
17 ג"כ - גם כן
18 אה"ק - ארץ הקודש
19 ע"כ - על כן
20 ע"י - על ידי
21 השי"ת - השם יתברך
22 כ"א - כי אם
23 יהי' - יהיה
24 הדר"ג - הדרת גאונו
25 באה"ק - בארץ הקודש
26 בח"ח - בחרם חמור
27 הי' - היה
28 ע"ז - על זה
29 לבי"ד - לבית דין

השעה, ע"פ[30] גדרי תורה ויראת ד', וגם עתה יראים הם, מפני לעז של פריצת גדר, כל חשוב באה"ק, לעשות בזה איזה דבר רשום. אמנם, אנכי העני אשר מאת ד' היתה זאת, שיהי'[31] מוטל עלי סבל עבודת הישוב החדש, אשר עין בעין אראה, שרק אם נקדים רפואה למכה, וניסד ישיבה במובן רחב וגדול, לנטע עץ חיים בלב הישוב החדש, אז יהפך הכל לברכה, הנני מוצא לעצמי חובה להעמיס עלי ג"כ את גודל הענין הזה, ואקוה שרבים גדולים וטובים יהיו עמנו לחזק ידינו בשם ד'.

ולא אמנע מהביע לכ"ג את דעתי, שהנני רואה שאנו מחויבים לשאוף דוקא לגדולות, דהיינו שנביא את הישיבה למצב כזה, עד אשר תוכל להוציא מקרבה גדולי ישראל, במובן המלא של המלה, גדולי דעה כאלה, שיוכלו לעמוד בראש השורה של ההשפעה על הכלל בישראל ובעולם, ע"י הגיונות לבבם ומעשיהם. ועפ"ז[32] אנו צריכים ליחד חלק קבוע בעד ההתיחדות להחלק הרוחני שבתורה כולה, להידיעה הרחבה והכבירה של דעת ד', בצירוף כל המכשירים הישנים והחדשים הדרושים לה, באופן שתצא ממקור הקדושה העליונה של תורת א"י[33] השפעה - --קולטורית אדירה בעולם, אשר תגיע לידי זה ש"מלכים יראו וקמו, שרים וישתחוו". [ישעיהו מט, ז] ולדבר גדול כזה אין אנו צריכים להיות בעלי דמיון נלהב, כ"א בעלי מעשה נאמנים, הדוגלים באמת בשם ד'. כי אין לשער ואין לספר מה גדול הוא אור החיים של חיי נשמות, אשר לאויר ארצנו הק', ליודעים להשתמש לאורו, וב"ה[34] כי עת לחננה, כי בא מועד. [על פי תהלים קב, יד]

לולא טרדותי הרבות הייתי מאריך הרבה על כמה ענינים פרטיים הנוגעים לענינינו. אבל כעת א"א[35] לי. ע"כ אקצר, ואחתום בברכה של מרפא וארוכה ונהורא מעליא לכ"ג וכא"ל[36], כנה"ר[37] ונפש ידידו דורש"ת[38] וקשור באהנ"פ[39],

הק' אברהם יצחק ה"ק

קבלתי את החוברת ע"ד הישיבה ברב ת"ח[40]. מאד אשתוקק לדעת איך הדבר מסתדר. ד' יעזרנו ע"ד כבוד שמו. הנ"ל[41]

נוסח האגרות וההערות: אגרות הראי"ה, כרכים א׳-ד׳

---

30 ע"פ - על פי
31 שיהי' - שיהיה
32 ועפ"ז - ועל פי זה
33 א"י - ארץ ישראל
34 וב"ה - וברוך השם
35 א"א - אי אפשר
36 וכא"ל - וכל אשר לו
37 כנה"ר - כנפשו הרמה
38 דורש"ת - דורש שלומו ותורתו
39 באהנ"פ - באהבת נפש
40 ת"ח - תלמידי חכמים
41 הנ"ל - הנזכר לעיל